

«Наци проекчёсем – Муркаш районёнге»

Наци проекчёсене пурна́слама миллионшар тенкё уйа́рассё

2020 сұлта Муркаш районёнге 4 нацпроект пурна́сланса пычё. Вёсемпе палартна́ ёссен каләпәшё пурё 72 млн ытла тенкёле манлашнә:

- **«Вёренү» наци проекчёле пәхса хунә ёссен каләпәшё – 26 млн тенкё майлә;**
 - **«Пурәнмалли сұрт-йёр тата хула таврашё» нацпроектпа – 7,5 млн тенкё майлә;**
 - **«Хәрушләхсәр тата пахаләхлә автомо-биль сүлөсем» нацпроектпа – 34 млн тенкё майлә;**
 - **«Культура» нацпроектпа – 5 млн тенкё.**
- Наци проекчёсене хутшәнса вёсен шайёнгё палартна́ мероприятисене пурна́слама вырәнти бюджетран 4,8 млн тенке яхән уйәрнә.**

2020 сұлта «Пурәнмалли сұрт-йёр тата хула таврашё» наци проекчё шайёнгё Муркашри Сэнтёрү паркне тирпей-илемпе хәт кёртме 7 млн тенке майлә уса курнә. Пёрремеш тапхәрта сёр ёсёсене пурна́сланә, паркран унччен пулна́ сүлсене, архитектура формисене пәсса сёне сүлсем тунә, унти архитектура объекчёсене сёнетнә, ларса канмалли вырәнсем, беседкәсем йёркеленё, сүп-сап валли урнәсем лартнә.

Ку ёсён иккёмеш тапхәрё кәсал иртмелле. Проектпа смета докуменчёсемпе палартна́ ёсёсене туллин пурна́слама кәсал 4 млн тенке яхән уйәрмалла. Иккёмеш тапхәрта сәк ёсёсене пурна́слама пәхнә: парк тавра карта тытасси, парка сүтатса тәрассине йёркелесси тата илемлё йывәс-тём лартасси.

Кунсәр пүсне асаннә нацпроект шайёнгё кәсал Мән Сэнтёрти Сэнтёрёве 40 сұл паркран та тирпей-илемпе хәтләх ёсёсен пёрремеш тапхәрне пушәнмалла. Ёсён пётёмешле хакё вара 22 млн тенкёле танлашё.

«Хәрушләхсәр тата пахаләхлә автомо-биль сүлөсем» нацпроект шайёнгё иртнё сұл район территорийёнгичи висё сұл пурё 5,5 км тәршшё юсанә, сәкна валли 34 млн тенке майлә уйәрнә. Юсав ёсёсене сәк сүлсем сінче пурна́сланә: «Муркаш – «Сура» – Сұрлатри»,

«Волга» – Кәпас», «Мән Шашкар – Мемеккасси – Хунтәкасси».

2021 сұл валли ку проект шайёнгё «Волга» – Вәрәмой» сұла (3,3 км) тёрпен юсама палартнә. Ёсё пурна́слама 18 млн тенкё тәкаклөс.

«Вёренү» нацпроект шайёнгё те иртнё сұл Муркаш районёнге сахал мар ёс пурна́сларёс. Цифра тата гуманитари профилёсен «Точка роста» центрёсене Калайкасси тата Сәтракасси пётёмешле пёлү паракан ватам шулөсенче усрөс. Малтанхи сұл — Йүскасси тата Мән Сэнтёр ватам шулөсенче. Кунсәр пүсне Нискасси ватам тата Сосновка тёр шулөсен спортзалёсене тёрпен юсаса сёнетнө.

Сәк нацпроект шайёнгөх Кашмашра 108 ача вырна́смаләх сёне шул хәпартма тытәннә. 2020 сұлта ёсёсене 20 млн тенкөлөх пурна́сланә.

Кәсал сәк шула туса пётермелле, сәвна май тата 147 млн ытла тенкё уйәрассине пәхса хунә.

«Культура» наци проекчё шайёнгё уйәрнә 5 млн тенкёле пёлтёр Мән Сэнтёрте модель библиотекине йёркелеме пултарчөс.

2021 сұлта районта сәк проектемпе малалла ёслөсчө. Пусланә ёсёсене вёсleme тата сённисене күлөмме 168,3 млн тенкё пәхса хунә, вәл шутран район шайёнгөчн – 12,1 млн тенкё.

Кунсәр пүсне республика бюджетёнгё Ярапайкассинчи Культура сұртне тума уйәрмалли укса-тенке шута илнө. Сәк Культура сұрчө 150 вырәнләх пулмалла. Ана тавассипе аукцион иртнө ёнтө. Ёсёсене 33 млн ытла тенкөлөх пурна́сламалли паллә.

Сапла кәсал Муркаш районёнге нацпроектсемпе палартна́ ёсёсене пурна́сlassи пётёмешле 200 млн тенкөрен те иртө.

Архиври сән үкерчөксенче: Йүскасси ватам шулөнгичи «Точка роста» центрта; Муркашри парк сёнетел.

Проект Чаваш Республикин Цифра аталанәёле информаци политикин тата массәллә коммуникацисен министерствө пуләншөпе пурна́сланать.

Шәһа

Ашшёне кётсе илеймен

Шомик ялөнге пурәнакан пилөк ача амәшө Агафия Спиридонова – вәрсә ачи. Унән ачаләхөпе сәмрәкләхө Шупашкар районне керекен Мән Мамәш ялөнге иртнө. 1937 сұлхи январь уйәхөнге сұралнә Агафия сөмьере чи асли пулнә, тепёр сұлхине Валя кун сүти курнә, вәрсә пусланниччен пёр сұл маларах – Иван, Лидия вара ашшөне курма та ёлкөреймен.

Агафия шулта сичө класс вөрөннө, математика предметне уйрәмах кәмәлләнә. Пөчөккөллөх тырә вырнә, чәпта сәпнә, юрлә сүмәр вәхәтөнге те сёр улми пустарса самаях нушаләннә. 1951 сұлта шултан экзамен тытса тухнә та түрөх колхоза утә сұлма кайма тытәннә, ытти ёсө хутшәннә, тәван колхоз садёнге вунә сұл ёслөнө.

– Вәрсә пусланнә сұлхине эпө тәватә сұл сұрәра пулнә. Ну-майәшне астумастәп. Атте Семен Замятин Сәр хөрне окоп чавма кайнине аставатәп. Унтан ёс пётерсе килнө те әна фронта кайма тәруках алла повестка панә. Сийөнгөх килтен тухса кайрө вәл, анне кукаль пөсерсе пама та ёлкөреймен. Ан макәрә, часах килетөп тесе кашнине хайён сүмне тытса сүпәрласа тухса кайрө. Ялти ытти сынсем те пөрин хысән тепри фронта тухса кайрөс.

Сынсем патне фронтран сырусем килөсчө те ялта сәван пирки каласәсчө. Аттерен пёр сыру та кётсе илеймерөмөр. Тинөх вәрсә пөтрө. Салтаксем яла фронтран таврәнма пусларөс, кам суранланнә, хәшө аран, теприсем төрөс-төкөл. Апла-и, капла-и – киле таврәннә сөк-ха, тәвансемпе пөрле вөсем. Фронтран хайсен сывәх сыннисене кётсе илнисем сәв тери телейлөн туйәнәтчөс. Вөсен – савәнәс куссүлө, пирөн хурланнәран куш шывланать. Эпө вара урама чүпа-чүпа тухса аттене кётетөп, аләкран куш каймасть, көс-вөс килсе көрөссөн туйәнәт. Час килетөп тесе тухса кайни унән юлашки сәмахөсем пулчөс. Аттене кётсе питө хытә макәрнине аставатәп. Хәш фронтран сәпәснине те, хәш хулана ситнине те, әста вилнине те пөлеймерөмөр. Унән шәпи сәв тери телейсөр пулчө, хайён ачине те алла тытса, савәнса кураймарө, – терө Агафия Семеновна иртни пирки аса илсе. Сапла Агафиян амәшө Антонина Замятинна хайён мәшәрне вәрсә хирөнччен кётсе илеймен. Вәл 81 сұлта пурна́сран уйрәлнә. Сөмьери ытти ачан та кун-сүлө вәхәтсәр тәтәлнә.

1963 сұлта Агафия Семеновна Шомик ялөн каччөпе Алексей Спиридоновпа сөмье сәварнә. Вөсем 5 ача пурна́с сүлө сине кәларнә.

Р. ИЛЛАРИОНОВА.

Пирөн патә сырасчө

Асәмри пиччем сінчен

Ах, ытла та сахал аставатәп-сөкө пиччем сінчен. Иван Овчинников Шупашкар районёнге 1923 сұлта сұралнә, вәрсә пусланнә сұлхине Сёрпүри пөдучилищёрен вөрөнге тухрө. Вөрөннө чухне питө кётөттөмөрчө әна килте. «Снегурочка» коньки пурчө, әна вәл хайпе илсе каятчө, канмалли кунсөнге коньки пире лекөтчө. Пичче питө әсләччө, үкерме әстаччө, йывәсран касса мотоцикл тата ытти япала әсталәнччө. Пирөн патран яш-көрөм тәтәлмәстчө, әмәртмалла вулаттәмәрччө, үкерөттөмөрччө.

Савәнәс нумая пымарө, хәрушә вәрсә пусланчө, аттене фронта әсәтрәмәр. Көсөх вәл вилнине пөлтөрекөн хут ситрө. Сәв сұл ытла та сивө пулчө, пүрт пөренисем шартлатса сұрәлатчөс, көтөссем маचना сити пасаратчөс, чүрөчөсем пәрланатчөс. Пиччене

салтака каймалла пулө тесе түрөх ёс вырәнө пәмарөс. Сұлла колхозра ёслөрө, октябрь вөсөнгө әна Етөрне районне вәрсә сооруженийө чавнә сөре ячөс. Сәв көркүнне пирөн колхозра сёр улми кәларма ёлкөрейменччө, шән сөре лумпа, пуртәпа таккаса сёр улми пустартәмәр.

Ёс пётерсе таврәннә пичче унта мөн ёсө-сінө, әста пураннә тата ытти пирки пачах та каласа пәмарө. Сәвә йәлтах вәрттәнләхра пулнине эпө халө әнланатәп. Май уйәхөнге әна Шорчөкассинчи пусламәш шула ёслөме ячөс. Анчах унта вәл 3 кун кәна ёслөрө. Шкултан таврәнниччен вәрсә каймалли повестка килсе пачөс. Питө хушәлса тухса кайрө, мөншөн тесөн аттен вилнө хучө килме ёлкөрнөччө ун чухне. Хай сөнтөрүпе килмөссе сиссөх пулө питө макәрчө, урапа сине хурса тухса кайрөс. Сәв самант халө те куш үмөнгө.

Сырусем тәрәх вәл вөсөвсөсен шулөнге вөрөннө, 1943 сұлта юлашки сыруне Сталинград патөнгөчн янә. Февраль вөсөнгө хыпарсәр сұхалнә пирки киле хура хут килчө. Сирөм сұлтах пөтрө-сөкө тесе анне тәтәшах макәрәтчө, хай мөн сөре көриччен көтрө вәл хайөн ывәлне. Хәсәтра, радиопа Овчинников хушамат асәнсан, манән ывәл мар-ши тетчө. Сұлталака ситмен ача пуррипе аннене фермәна ёслөме вырна́старчөс. Унән та пурна́сө көске пулчө, ытла та ир уйрәлса кайрө вәл пирөнгөн.

Хөрарәмсене, 15 – 16 сұлхи сәмрәксене тәшманран хүтөленмелли окоп чавма ячөс. Лашасене фронта илсе

кайнә пирки мөнпур ёсө аләпа тунә, вәкәрсем күлме вөрөнтнө. Вөсемпе манпа пёр вәхәтри арсын ачасем ёслөрөс, питө асапланатчөс унпа ёслөнө чух. Мөн чухлө ача хальхи чыс-хисөпе курмасәрах пурна́сран уйрәлчө. Фронта лашасене кәна мар, апатне те хәтөрлөсе пәмәлләччө. Анне фермәра ёслөнөрен мөн кәна курман пулө. Вывәх валли апат пулман пирки ёнесене пәруличчөн төрөв парса сәкса тәрәтнине аставатәп.

Питө шөл, пирөн вәхәтри сынсен шәпи вәрсә пула ытла та синкерлө килсе тухрө. Эпир курнине, түссе ирттернине никам та ан куртәр. Эпө атте сәкәрне сисө үсеймерөм, вәл тунә сәпатана та сырса курнине асту-мастәп. Ытла та ир ашшөсөр тәрса юлнисем высәллә-тутәллә сүрөнө, сёр сінчи симен курак та юлмарө пулө, сөтөк тум сирен кайман. Пирөншөн ачаләх пулман, ситөнтөмөр, вәрсә юхәнчәкне ура сине тәрәтрәмәр. Тыл ёсөчөнөсем те вәрсә хутшәннә салтаксөнгөн кая мар түснө, аләра винтовка, граната сөс пулман.

Мөнле чәтрө-ши халәх? Ял сыннин мөнле кәна парәм пулман пулө. Сөт-су пәмәлләччө, 100 штук сәмарта, аш-пәш, сёр улми хәтөрлөмөлччө, вывәх тирне те пәмәлла пулнә. Сәксөмсөр пүсне ял хушәләх налукө пысәкчө. Налук инспекторөсем яла килсөн мөн кәна тумастчөс-ши? Ун пирки Юрий Скворцовән «Уках хурәнө» тата ытти произведенирен те пөлетпөр.

К. ШИРОКОВА.

Кашмаш ялө.